

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS SPRENDIMAI, SUSIJĘ SU COVID-19 NEIGIAMŲ PASEKMIŲ MAŽINIMU

Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė) 2020 m. kovo 16 d. patvirtino Ekonominių ir finansinių priemonių planą dėl COVID-19 (toliau – Planas). Visoms priemonėms įgyvendinti planuojama skirti 10 proc. nuo Lietuvos Respublikos bendrojo vidaus produkto, tai sudarys 5 mlrd. eurų. Planas apima penkias sritis:

1. Reikiamų išteklių užtikrinimas efektyviai sveikatos ir visuomenės apsaugos sistemų veiklai. Daugiausia dėmesio skiriama asmens apsaugos priemonėms, reagentams, medicininei ir kitai įrangai įsigyti. Plane taip pat numatytos papildomos lėšos sveikatos priežiūrai, įskaitant darbuotojų atlyginimų priedus ir COVID-19 ligos židiniuose dirbančių sveikatos priežiūros darbuotojų ir pareigūnų papildomas socialines garantijas. Be to, skiriamos lėšos ekstremaliosios situacijos valdyme dalyvaujančių valstybės institucijų papildomam finansavimui, įskaitant darbuotojų atlyginimų priedus. Taip pat numatyti sprendimai greitesniems ir paprastesniems viešiesiems pirkimams, kurie ekstremaliosios situacijos metu būtini visuomenės sveikatos apsaugai užtikrinti. Šioms priemonėms įgyvendinti numatyta skirti 500 mln. eurų.

2. Darbo vietų ir gyventojų pajamų išsaugojimas. Plane darbo vietoms ir pajamoms išsaugoti skiriama 500 mln. eurų. Prastovos ir dalinės prastovos atvejais numatyta parama:

- 70 proc. nuo darbuotojui priskaičiuoto darbo užmokesčio, bet ne daugiau nei 1,5 MMA, t. y. 910,5 euro bruto.

- 90 proc. nuo darbuotojui priskaičiuoto darbo užmokesčio, bet ne daugiau nei MMA, t. y. 607 eurai bruto.

Taip pat nutarta mokėti už kūrybines prastovas meno kūrėjams, dėl karantino negalintiems iš savo veiklos gauti pajamų, ir skirti šiam tikslui įgyvendinti papildomų lėšų. Esant karantinui švietimo įstaigose ar socialinės priežiūros ir užimtumo centruose, prižiūrintiesiems vaikus ir neįgaliuosius skirtos lėšos ligos išmokoms gauti. Taip pat numatyta skirti lėšų savarankiškai dirbantiems gyventojams, kurie mokėjo socialinio draudimo įmokas: iki 3 mėnesių mokėti 257 eurų/mėn., kai dėl karantino negali vykdyti savo veiklos, o netekusiems darbo pailginti būsto paskolų įmokų (išskyrus palūkanas) mokėjimo atidėjimo laikotarpį nuo 3 iki 6 mėnesių ir suteikti valstybės garantiją. Taip pat sudaryta galimybė atidėti arba išdėstyti įmokas už sunaudotą elektros energiją ir gamtines dujas UAB „Ignitis“, pateikta rekomendacija savivaldybėms sudaryti galimybę atidėti arba išdėstyti komunalines įmokas ir mokėjimus už šilumos energiją.

3. Verslo likvidumo išsaugojimas. Plane numatytos skubios mokestinės paskolos, atidėjus arba išdėsius mokesčius sutartu grafiku, netaikant palūkanų; išieškojimo veiksmų stabdymas, vadovaujantis protingumo kriterijais; mokesčių mokėtojų atleidimas nuo baudų, delspinigių; taip pat padidinti Žemės ūkio paskolų garantijų fondo ir UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ garantijų limitą 500 mln. eurų ir išplėsti garantijų suteikimo sąlygas, sudaryti galimybę verslui atidėti arba išdėstyti įmokas už sunaudotą elektros energiją ir gamtines dujas UAB „Ignitis“. Taip pat rekomenduojama savivaldybėms atleisti verslą nuo komercinės paskirties nekilnojamojo turto, žemės mokesčių ir rekomenduoti savivaldybėms sudaryti galimybę atidėti arba išdėstyti komunalines įmokas ir mokėjimus už šilumos energiją.

4. Ekonomikos skatinimas. Plane taip pat numatyta spartinti investicijų programas – greitinti mokėjimus ir didinti skiriamo finansavimo intensyvumą, taip pat perskirstyti ES investicijų lėšas sveikatos, užimtumo ir verslo sritims, spartinti valstybės biudžeto lėšų naudojimą

einamosioms išlaidoms, panaudoti visas Klimato kaitos, Kelių priežiūros ir plėtros programų lėšas ir spartinti daugiabučių namų renovaciją. Be to, numatyta rekomenduoti Lietuvos bankui imtis priemonių, siekiant padidinti bankų skolinimo potencialą 2,5 mlrd. eurų: kredito įstaigų kapitalo pakankamumo reikalavimų mažinimas, likvidumo rezervų sumažinimas, kitų priežiūros priemonių sumažinimas. Numatyta nustatyti papildomą 500 mln. eurų valstybės garantijų limitą, siekiant sukurti arba papildyti esamas finansines priemones, valstybei prisiimant pirminę riziką; taip pat įsteigti COVID-19 pasekmių mažinimo fondą, kuriam galės aukoti juridiniai ir fiziniai asmenys. 1 mlrd. eurų vertės paskatos ekonomikai paketą sudarys 500 mln. eurų papildomų investicijų ir 500 mln. eurų papildomų garantijų.

5. Valstybės išdo likvidumo užtikrinimas. Plane numatyta suteikti Vyriausybei teisę skolintis papildomai 5 mlrd. eurų.

COVID-19 neigiamų pasekmių šalies ekonomikai mažinimas

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – Ekonomikos ir inovacijų ministerija) pagal administruojamas finansines priemones ir susijusią dalinio palūkanų kompensavimo priemonę, finansuojamas Europos Sąjungos fondų lėšomis, biudžeto lėšomis ir grįžtančiomis lėšomis iš jau anksčiau investuotų Europos Sąjungos fondų lėšų, dėl COVID-19 koronaviruso protrūkio pasekmių atlieka teisės aktų pakeitimus, įgyvendinamų priemonių sąlygų pakeitimus ir kuria naujas priemones verslui finansuoti:

- palengvintos individualių garantijų už smulkią ir vidutinį verslą (toliau – SVV) imamas paskolas sąlygos bei individualių garantijų už didelių įmonių imamus kreditus teikimo sąlygos;

- palankesnėmis sąlygomis siūloma naudotis sutelktinio finansavimo priemone „Sutelktinės paskolos „Avietė“. Šiai priemonei skirta 4,6 mln. eurų;

- siekiant padėti SVV, patiriančiam sunkumų dėl COVID-19, ir sumažinti skolinimosi našta, nuspręsta kompensuoti 100 proc. palūkanų paskolos ar finansinės nuomos mokėjimų atostogų laikotarpiu (iki 6 mėn.) nepriklausomai nuo finansų įstaigos tipo, skolinimo sandorio tipo, paskolos paskirties ir paskolos gavėjo veiklos pobūdžio. Taip pat pakeisti palūkanų kompensacijų mokėjimo terminai – palūkanų kompensacija įmonėms bus mokama ne kas ketvirtį, o kas mėnesį. Palūkanos bus kompensuojamos nuo karantino paskelbimo pradžios – nuo š. m. kovo 16 d. iki š. m. metų pabaigos suteiktoms paskolų „atostogoms“;

- įgyvendinama nauja priemonė „Portfelinės garantijos faktoringo sandoriams 2“. Šia priemone sudarytos palankesnės sąlygos labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms (toliau – MVI) gauti finansavimą faktoringo forma jų prekybiniais sandoriams įgyvendinti. Taikant priemonę mažinama finansavimo rizika ir dėl šios priežasties palengvinamas faktoringo sandorių prieinamumas verslui, sudaromos palankesnės sąlygos MVI sureguliuoti apyvartinių lėšų trūkumą pardavimui finansuoti, finansuoti didesnę apyvartą ir taip plėtoti MVI veiklą. Šiai priemonei skirta 10 mln. eurų;

- įgyvendinama nauja lengvatinių paskolų priemonė. Priemone siekiama palengvinti gauti finansavimą ir išsaugoti veiklos tęstinumą labiausiai nuo COVID-19 nukentėjusioms SVV įmonėms, kurių apyvarta nukrito daugiau kaip 60 proc. Pagal šią priemonę atrinkti finansų tarpininkai apskaičiuos, kiek lėšų SVV trūksta būtiniausioms išlaidoms (darbuotojų darbo užmokesčiui, nuomai, komunalinėms išlaidoms) apmokėti, ir suteiks lengvatinę paskolą. Paskoloms bus taikoma fiksuota palūkanų norma priklausomai nuo paskolos trukmės: paskoloms, kurių trukmė iki 12 mėn., – 0,1 proc., paskoloms, kurių trukmė nuo 13 iki 36 mėn., – 0,19 proc. Šiai priemonei skirta 50 mln. eurų;

- įgyvendinama nauja priemonė „Apmokėtinų sąskaitų paskolos“. Priemonės tikslas – mažinti COVID-19 pandemijos poveikį verslui, galintį išplisti per atsiskaitymų grandines ir sukelti jų sutrikimus, bei padėti išsaugoti prekybos kredito gavėjų veiklos tęstinumą. Priemonė skirta teikti paskolas įmonėms, kurios tiekė prekes, teikė paslaugas ar atliko darbus COVID-19 pandemijos paveiktoms įmonėms, tačiau pastarosios nebegali sumokėti už šias prekes, paslaugas ar darbus pateiktų sąskaitų. Teikiamomis paskolomis finansuojamos įmonių negautos pajamos. Šiai priemonei skirta 50 mln. eurų;

- pradėta įgyvendinti nauja priemonė „Portfelinės garantijos paskoloms 2“. Nauja priemone siekiama palengvinti gauti finansavimą paskolų ir finansinės nuomos (vadinamojo lizingo, toliau – finansinė nuoma) sandorių forma su pinigų trūkumu susidūrusiems labai mažoms, mažoms ar vidutinėms įmonėms bei didelėms įmonėms. Pagal šią priemonę atrinkti finansų tarpininkai lanksčiau teikia paskolas ir sudaro finansinės nuomos sandorius, skirtus įmonių likvidumui palaikyti, bei suteikia galimybę performinti jau esamų negarantuotų investicinių paskolų (įskaitant finansinės nuomos sandorius) ir apyvartinių paskolų (išskyrus atgręžtinius finansinės nuomos sandorius) grąžinimo grafikus (įskaitant paskolos ir finansinės nuomos sandorio įmokų atidėjimą) Šiai priemonei skirta 85 mln. eurų;

- pradėta įgyvendinti nauja priemonė „Alternatyva“, kurios tikslas sudaryti palankesnes sąlygas SVV gauti finansavimą iš alternatyvios skolinimo rinkos Lietuvoje. Atrinkti finansų tarpininkai priemonės lėšas naudoja naujoms apyvartinėms ir investicinėms paskoloms, įskaitant faktoringą ir finansinę nuomą, teikti bei suteiktų paskolų perfinansavimui, jeigu esamiems paskolų gavėjams keičiami paskolų grąžinimo grafikai (ilginamas grąžinimo terminas) ar atidedamas paskolos įmokų grąžinimas ir pan. Maksimalus paskolos dydis vienam paskolos gavėjui neribojamas. Paskolos SVV pagal priemonę teikiamos rinkos sąlygomis, t. y. paskola teikiama taikant finansų tarpininko nustatytą palūkanų normą. Šiai priemonei skirta 50 mln. eurų;

- šiuo metu rengiamos ir su Europos Komisija derinamos naujos „Pagalbos verslui fondas“ priemonės sąlygos. Priemone siekiama suteikti laikiną finansinę paramą vidutinėms ir didelėms įmonėms, kurios stipriai paveiktos COVID-19 krizės ir susidūrusios su veiklos tęstinumo sunkumais ir kurios dažniausiai nebegali gauti finansavimo rinkoje (neturi kitų finansavimo alternatyvų ir galimybių pritraukti reikiamų lėšų). Šiai priemonei skirta 100 mln. eurų;

- dalies nuomos mokesčio kompensavimo priemonė. Ekonomikos ir inovacijų ministerija, numatydama padėti įmonėms padengti fiksuotas nuomos sąnaudas dėl karantino nutrūkus ar drastiškai kritus apyvartai (apyvartos atsigavimas tikėtinas tik ilgesniu laikotarpiu), taip siekdama padėti užtikrinti likvidumą įmonėms, kurių veikla karantino laikotarpiu yra apribota arba uždrausta, ir švelninti neigiamas COVID-19 pasekmes ekonomikai (nepakeliamos skolų naštos ir bankrotų prevencija, padėsianti išlaikyti verslo subjektų likvidumą), parengė Nuomos įsipareigojimų naštos verslui mažinimo koncepciją (toliau – Koncepcija), kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarime 2020 m. balandžio 15 d. protokolu Nr. 19. Dalies nuomos mokesčio kompensacija bus teikiama labiausiai nuo COVID-19 nukentėjusioms įmonėms ir verslininkams (toliau – Įmonė), kurių veikla karantino laikotarpiu buvo uždrausta. Planuojama, kad bus subsidijuojama iki 50 proc. nuomos mokesčio, jei įmonei nuomotojas suteiks ne mažesnę kaip 30 proc. nuomos mokesčio nuolaidą. Įmonei savo lėšomis liktų prisidėti 20 proc. nuomos mokesčio. Įgyvendinant Koncepciją bus sukurta priemonė, kurios sąlygos šiuo metu yra rengiamos ir artimiausiu metu bus derinamos su Europos Komisija. Šiai priemonei planuojama skirti iki 100 mln. eurų. Planuojama, kad priemonę administruos UAB „Investicijų ir verslo garantijos“.

Verslas taip pat gali naudotis esamomis Ekonomikos ir inovacijų ministerijos finansinėmis priemonėmis, įgyvendinamomis per UAB „Investicijų ir verslo garantijos“. Visa informacija apie

esamas ir naujas finansines priemones, patvirtintus palengvinimus skelbiama internete adresu: <https://invega.lt/lt/covid-19/pagalba-verslui-covid-19-krizes-metu/>.

2020 m. balandžio 21 d. Seimas priėmė Vyriausybės parengtą ir pateiktą Lietuvos Respublikos naujojo koronaviruso (COVID-19) sukeltų pasekmių poveikio Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo taikymui įstatymą. Šiame įstatyme suspenduota vadovo pareiga kreiptis į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo (karantino laikotarpiu ir 3 mėn. po jo), apribota kreditorių teisė kelti nemokumo bylas ir pratęstas terminas susitarti su skolininku ne teismo tvarka (karantino laikotarpiu), taip pat apribota galimybė nutraukti restruktūrizavimo procesus, jei jų mokėjimai sutriko dėl COVID-19 (karantino laikotarpiu ir 3 mėn. po jo).

Neigiamų COVID-19 pasekmių mažinimas apmokestinimo srityje

Reaguojant į susidariusią situaciją, buvo priimti sprendimai sunkumų dėl koronaviruso patiriantiems mokesčių mokėtojams taikyti šias mokestinės pagalbos priemones: stabdyti mokestinės nepriemokos išieškojimą, atleisti nuo delspinigių, supaprastintai sudaryti mokestinės paskolos sutartis, netaikant palūkanų. Šios priemonės taikomos visiems mokesčiams (įskaitant pelno mokestį, PVM, gyventojų pajamų mokestį, akcizus ir kt.). Sektoriams, kurių veikla apribota dėl Lietuvoje įvesto karantino, mokesčių išieškojimas ir delspinigių skaičiavimas stabdomas automatiškai, be atskiro prašymo (Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos yra sudariusi tokių mokesčių mokėtojų ir veiklų sąrašus). Po ekstremaliosios situacijos pabaigos šių sektorių mokesčių mokėtojai turės du mėnesius arba mokesčiams sumokėti, arba mokestinės paskolos sutarčiai sudaryti. Šiuo situacijai įsivertinti ir veiksams susiplanuoti skirtu dviejų mėnesių laikotarpiu iš šių mokėtojų nebus išieškomi nauji deklaruoti mokesčiai, nuo jų nebus skaičiuojami delspinigiai. Kiti mokesčių mokėtojai, norėdami pasinaudoti mokestinės pagalbos priemonėmis, gali teikti individualų prašymą, kuriame turi pagrįsti, kad patyrė neigiamų pasekmių. Kai šių mokesčių mokėtojų prašymas patenkinamas, jiems galioja lygiai tos pačios pagalbos priemonės bei nuostatos, kaip ir tiems mokesčių mokėtojams, kurie į sąrašą buvo įtraukti automatiškai, be prašymo. Iš esmės analogiškos priemonės taikomos ir socialinio draudimo įmokų mokėjimui. Be to, importo muitais ir PVM neapmokestinamos importuojamos prekės, skirtos nemokamai išdalyti ar nemokamai naudotis nuo COVID-19 protrūkio nukentėjusiems, galintiems nukentėti arba su COVID-19 protrūkiu kovojantiems asmenims. Aptariant šalies viduje teikiamos paramos (labdaros) klausimą, minėtina, kad už prekes, kurios perduodamos kaip parama (labdara) pagalbai dėl šių situacijų suvaldymo ir pasekmių likvidavimo teikti, taip pat nereikia skaičiuoti ir mokėti PVM.

COVID-19 neigiamų pasekmių mažinimas sveikatos apsaugos sistemos srityje

Siekdama suvaldyti COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo padarinius valstybės lygio ekstremaliosios situacijos ir karantino visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje metu, Vyriausybė telkia visas pastangas ir išteklius sveikatos apsaugos ir visuomenės sveikatos apsaugos sistemų veiklai užtikrinti. Aprūpinimas asmeninės apsaugos priemonėmis, medicinine ir kita įranga, apsauga ir parama medicinos darbuotojams ir jų kvalifikacijos kėlimas, reikiamas ekstremaliosios situacijos valdyme dalyvaujančių institucijų poreikių finansavimas – pagrindinės priemonės, padėsiančios stiprinti sveikatos sistemą ekstremaliosios situacijos ir karantino metu. Šios priemonės padės pasirengti ir galimoms ateities krizėms, kaupti išteklius ir patirtį ekstremaliajai situacijai ir

karantinui pasibaigus. Minėtoms priemonėms įgyvendinti iš valstybės biudžeto rezervo yra skirta 109 636 708 eurai. Priimti sprendimai Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) biudžeto arba valstybės biudžeto lėšomis užtikrinti papildomų sveikatos priežiūros išlaidų, įskaitant sveikatos priežiūros darbuotojų atlyginimų priedus, finansavimą. Įvertinus iššūkius ir grėsmes, kylančias medikų bendruomenei kovojant su COVID-19 liga (koronaviruso infekcija), nuspręsta ankstinti šiais metais numatytą galutinį medikų atlyginimų didinimo etapą, dėl kurio buvo sutarta pasirašant susitarimą su medikų profesinėmis sąjungomis. Taigi medikų algos didės nelaukiant rudens – jau balandį, o ne rugsėjį, kaip buvo numatyta. Skaičiuojama, kad tuo tikslu darbo užmokesčio fondas didėtų apie 18 proc., tam šiais metais prireiks apie 130 milijonų eurų PSDF biudžeto lėšų.

COVID-19 liga (koronaviruso infekcija) yra įtraukta į ypač pavojingų ligų sąrašą, taigi sveikatos priežiūros specialistams, dirbantiems su sergančiais arba įtariamais, kad serga COVID-19 liga (koronaviruso infekcija), pacientais, galės būti taikomos minėtuose Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo straipsniuose nustatytos garantijos jiems netekus darbingumo ar mirus. Be to, Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo Nr. I-1553 aštuntojo skirsnio pakeitimo įstatymu išplėstas valstybės biudžeto lėšomis darbingumo netekimo ir mirties atvejams teikiant sveikatos priežiūros paslaugas ypač pavojingomis užkrečiamosiomis ligomis sergantiems pacientams ar vykdant epidemijų profilaktikos priemones ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų židiniuose draudžiamų asmenų ratas – šiems asmenims priskirti ne tik sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojai, bet ir kiti darbuotojai.

Užtikrinant sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų, kai jie organizuoja ir (ar) teikia sveikatos priežiūros paslaugas ypač pavojingomis užkrečiamosiomis ligomis sergantiems pacientams ar vykdo epidemijų profilaktikos priemones ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų židiniuose, papildomas socialines garantijas, priimtas Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo Nr. I-1553 32 straipsnio pakeitimo ir Įstatymo papildymo 32-1 straipsniu įstatymas, kuriuo nustatyta, kad nuo karantino visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, kelių savivaldybių ar vienos savivaldybės teritorijoje paskelbimo mėnesio pradžios iki karantino galiojimo mėnesio pabaigos nuo 60 iki 100 procentų jiems didinami pareiginės algos (darbo užmokesčio) pastoviosios dalies koeficientai arba mėnesinė alga.

Taip pat yra numatyta, kad nuo karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo mėnesio pradžios iki karantino galiojimo mėnesio pabaigos asmens sveikatos priežiūros įstaigų išlaidos darbuotojams, organizuojantiems ir teikiantiems asmens sveikatos priežiūros paslaugas pacientams, įtariamais, kad serga arba sergantiems COVID-19 liga (koronaviruso infekcija), mokamam 15 proc. pastoviosios darbo užmokesčio dalies priedui (įskaitant ir nuo jo darbdavio mokamus mokesčius) apmokamos Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšomis. Šios išlaidos apmokamos tik toms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms, kuriose ataskaitinį mėnesį gydytas bent 1 pacientas, kuriam patvirtinta COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) diagnozė, ir greitosios medicinos pagalbos paslaugas teikiančioms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms.

Taip pat buvo priimtas Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimas, kuriuo asmenims, kurie, atlikdami savo profesinės veiklos funkcijas, iki šio įstatymo įsigaliojimo Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbtos valstybės lygio ekstremaliosios situacijos dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo grėsmės metu susirgo COVID-19 liga (koronaviruso infekcija), padidintas ligos išmokos dydis iki 77,58 procento išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio.

Paskelbus karantiną Lietuvos Respublikos teritorijoje asmens sveikatos priežiūros įstaigose buvo apribotas planinių asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimas ir dėl to ženkliai sumažėjo teikiamų asmens sveikatos priežiūros paslaugų skaičius. Siekiant užtikrinti asmens sveikatos priežiūros įstaigų finansinės būklės stabilumą, pakeista mokėjimo už asmens sveikatos priežiūros paslaugas tvarka.

Karantino laikotarpiu mokant už asmens sveikatos priežiūros paslaugas asmens sveikatos priežiūros įstaigoms kiekvieną mėnesį bus mokama ne mažesnė nei 1/12 mokėjimo metu galiojančioje sutartyje, sudarytoje su teritorine ligonių kasa, numatytos metinės sutartinės sumos nepriklausomai nuo suteiktų paslaugų masto.

Dėl greito viruso plitimo įvairiuose regionuose eksponentiškai išaugus reagentų, būtinų laboratoriniams tyrimams, asmeninių apsaugos priemonių (toliau – AAP) ir medicinos priemonių paklausai tiek tarptautinės, tiek šalies institucijos deda visas pastangas, siekdamos užtikrinti, kad šių priemonių pasiūla rinkoje atitiktų vis didėjančią paklausą. Atsižvelgiant į Europos Komisijos 2020 m. kovo 13 d. rekomendaciją (ES) 2020/403 dėl atitikties vertinimo ir rinkos priežiūros procedūrų atsižvelgiant į COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo grėsmę (OL 2020 L 791, p. 1), Europos standartizacijos organizacijos CEN ir CENELEC priimtą skubų sprendimą dėl laikino nemokamo pavišinio standartų (reikalavimų) būtinų asmeninių apsaugos ir medicinos priemonių gamybai ir platinimui, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. kovo 12 d. įsakymu Nr. V-334 „Dėl Medicinos priemonių (prietaisų) teikimo į Lietuvos Respublikos rinką ir naudojimo valstybės lygio ekstremaliosios situacijos visoje šalyje dėl naujojo COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo grėsmės laikotarpiu“ leista teikti į Lietuvos Respublikos rinką ir joje naudoti medicininės vienkartinės nesterilias veido kaukes, medicininę vienkartinę nesterilią aprangą (kepuraites, chalatus, antbačius, kombinezonus su gobtuvais), medicininės vienkartinės nesterilias pirštines, kurioms nebuvo pritaikytos Medicinos priemonių (prietaisų) saugos techninio reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. V-18 „Dėl Medicinos priemonių (prietaisų) saugos techninio reglamento patvirtinimo“, atitikties įvertinimo procedūros.

Priėmus minėtus sprendimus tikimasi, kad AAP ir medicinos priemonių pasiūla rinkoje augs. Lietuva yra pateikusi paraiškas dalyvauti trijuose Europos Komisijos inicijuotuose bendruose su kitomis šalimis asmeninių apsaugos priemonių, dirbtinio plaučių ventiliavimo aparatų ir laboratorijos reagentų bei diagnostikos priemonių pirkimuose.

Taip pat dedamos visos pastangos reikalinga medicinos įranga bei apsaugos priemonėmis apsirūpinti ir savarankiškai. VšĮ „Versli Lietuva“ vertina Lietuvos gamintojų ir tiekėjų, galinčių teikti COVID-19 priemones, pasiūlymus ir sudaro viešai skelbiamą sąrašą, kuriuo naudojasi viešuosius pirkimus planuojančios valstybės ir savivaldybių įstaigos, sveikatos priežiūros įstaigos bei kiti ūkio subjektai. VšĮ CPO LT administruoja elektroninės parduotuvės principu veikiančią katalogą, kuriame Lietuvos perkančiosios organizacijos turi galimybę greičiau ir efektyviau įsigyti kovai su COVID-19 būtinų prekių. Pažymėtina, kad šis COP LT elektroninis katalogas yra atviras visiems keliamus reikalavimus atitinkantiems tiekėjams.

Numatyta skirti 54 mln. eurų Europos Sąjungos fondų lėšų (Europos Sąjungos ir bendrojo finansavimo lėšos). ES lėšos numatytos skirti įstaigoms, kurios teikia sveikatos priežiūros paslaugas sergantiems COVID-19 liga (koronaviruso infekcija), taip pat įstaigoms, kurios vykdo COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo prevenciją bei valdymą šalies teritorijoje. Europos Sąjungos fondų lėšomis numatyta finansuoti COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) prevencijai, diagnostikai ir gydymui reikalingos įrangos, medicinos prietaisų (dirbtinės plaučių ventiliacijos aparatai, gyvybinių funkcijų stebėjimo monitoriai ir kt.), asmeninės apsaugos priemonių, reagentų

tyrimams ir kt. priemonių įsigijimą, taip pat sveikatos apsaugos sistemos darbuotojų mokymus ir parengimą nuotoliniu būdu dirbti teikiant pagalbą sergantiems COVID-19 liga (koronaviruso infekcija).

COVID-19 neigiamų pasekmių mažinimas užimtumo ir socialinės apsaugos srityse

Nuotolinis darbas – labiausiai rekomenduojama darbo forma ekstremaliosios situacijos ir karantino metu, jeigu nuotolinis darbas yra objektyviai įmanomas pagal įmonės ar įstaigos veiklos pobūdį.

Vyriausybei paskelbus ekstremaliąją situaciją ir karantiną, kai dėl to darbdavys negali suteikti darbuotojams darbo sutartyje suldyto darbo, jis turi teisę skelbti prastovą arba dalinę prastovą. Prastovos metu iš darbuotojų negali būti reikalaujama atlikti darbo funkcijų ir jiems mokamas ne mažesnis nei minimalus darbo užmokestis, tačiau tik tuo atveju, jei darbo sutartimi suldyta visa darbo laiko norma.

Siekdama palengvinti darbdavių padėtį valstybė prie darbo vietų išlaikymo prisidės subsidijomis, kurių dydį gali pasirinkti pats darbdavys: 90 proc. nuo darbuotojui apskaičiuoto darbo užmokesčio, bet ne daugiau nei 607 eurai bruto, arba 70 proc. nuo darbuotojui apskaičiuoto darbo užmokesčio, bet ne daugiau nei 910,5 euro bruto.

Darbdaviai, pasinaudoję subsidijomis, turės išlaikyti ne mažiau kaip 50 proc. darbo vietų bent 3 mėn. nuo subsidijos mokėjimo pabaigos.

Darbdaviai karantino ar ekstremaliosios situacijos metu negali versti darbuotojų be jų sutikimo pasinaudoti mokamomis kasmetinėmis ar nemokamomis atostogomis – tokią priemonę galima naudoti tik darbuotojo sutikimu. Darbdavys gali primygtinai siūlyti darbuotojui eiti kasmetinių mokamų atostogų tik tokiu atveju, jeigu jis yra sukaukęs jų daugiau nei už metus.

Vyriausybei paskelbus ekstremaliąją situaciją ar karantiną, siekdamas užtikrinti darbuotojų ir trečiųjų asmenų sveikatos apsaugą, darbdavys gali nušalinti darbuotoją nuo darbo, kurio sveikatos būklė kelia grėsmę kitų darbuotojų sveikatos saugumui ir darbuotojas nesutinka dirbti nuotoliniu būdu.

Savarankiškai dirbantys asmenys, kurie neturi darbo santykių ir negauna darbo pajamų, o jų veikla buvo įregistruota ne trumpesnę kaip 3 mėnesių laikotarpį per paskutinius metus ir nebuvo išregistruota iki dienos, kai Vyriausybė paskelbė ekstremaliąją situaciją ir karantiną, gali pretenduoti į 257 eurų fiksuoto dydžio išmoką per mėnesį. Savarankiškai dirbantys asmenys taip pat galės nemokėti privalomojo sveikatos draudimo – jis galės būti sumokėtas per dvejus metus nuo ekstremaliosios situacijos ir karantino pabaigos. Taip pat didinama meno kūrėjų socialinė apsauga.

Siūloma savivaldybėms išmokėti vienkartinę premiją socialinių paslaugų įstaigų darbuotojams, kurie karantino metu užtikrina gyvybiškai svarbias paslaugas senoliams, negalia turintiems žmonėms, įvairias socialines rizikas patiriančioms šeimoms ir globos namuose augantiems vaikams. Šios išlaidos turėtų būti įtrauktos į savivaldybių ir joms pavaldžių įstaigų išlaidas, patirtas dėl Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir karantino, ir vėliau būtų kompensuojamos.

Kai mokyklose ar darželiuose paskelbiamas karantinas ir nėra galimybių užtikrinti mažų vaikų priežiūros, tėvai ar seneliai gali gauti nedarbingumo pažymėjimą ir ligos išmoką.

Asmuo, kuris serga sunkia lėtine liga, taip pat gali gauti nedarbingumo išmoką, kuri siekia 62,06 proc. nuo atlyginimo (bruto).

Sveikatos apsaugos darbuotojams, pareigūnams ar kitiems darbuotojams, kurie užsikrėtė liga, dėl kurios paskelbta ekstremalioji situacija, bus išmokama 100 proc. vidutinio atlyginimo dydžio nedarbingumo išmoka.

Asmenims, kurie dalyvavo profesinės reabilitacijos programoje ir ji buvo sustabdyta dėl paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir karantino, bus toliau mokama socialinės reabilitacijos išmoka, lygi 0,39 proc. MMA.

Savivaldybių paprašyta užtikrinti, kad gyventojai laiku gautų ir neprarastų teisės į paramą, kuri jiems priklauso, paraginti gyventojus dėl paramos kreiptis nuotoliniu būdu. Siūloma įvertinti galimybę pinigine socialinę paramą pratęsti be asmens prašymo. Taip pat prašoma lanksčiau vertinti asmens (šeimos) padėtį ir užtikrinti papildomai skiriamos socialinės paramos adekvatumą (rekomenduojama minėtas pašalpas skirti ne mažesnio nei minimalių vartojimo poreikių dydžio (MVPD) – pirmam asmeniui arba vienam gyvenančiam asmeniui 100 proc. MVPD (257 eurų), antram asmeniui – 80 proc. MVPD (206 eurų), trečiam ir kiekvienam paskesniajam – 70 proc. MVPD (180 eurų).

Lietuvoje paskelbus ekstremaliąją situaciją ir karantiną, dalis socialinių paslaugų teikiamos telefonu ar el. paštu, o jeigu per karantiną baigsis sprendimo dėl žmogaus neįgalumo, darbingumo lygių ar specialiųjų poreikių galiojimas, jis bus pratęstas automatiškai.

Socialiai pažeidžiamoms asmenų grupėms, tokioms kaip nepasiturintys asmenys ir šeimos, socialines paslaugas namuose, socialinę globą ar integraciją pagalbą į namus gaunantys asmenys, vaikų, jaunimo, žmonių su negalia ir pagyvenusių žmonių dienos ir užimtumo centrų lankytojai ir jų šeimos, nemokamą maitinimą mokyklose gaunantys vaikai, socialinę riziką patiriantys asmenys ir šeimos, vieniši asmenys, vieniši psichikos ir kitas negalias turintys asmenys, karantine esantys asmenys, būtina užtikrinti aprūpinimą maisto produktais ar pagamintu maistu, vaistais, teikti aktualią, naujausią informaciją.

Operacijų centro vadovo sprendimu savivaldybės turi privalomai užtikrinti vaikų ir negalią turinčių žmonių priežiūrą išimtiniais atvejais įstaigose, jeigu to neįmanoma padaryti namuose.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija) raštu paragino savivaldybes koordinuoti pagalbos teikimą savivaldybės gyventojams, į pagalbos ir paslaugų teikimą įtraukiant nevyriausybinės organizacijas (toliau – NVO) ir vietos bendruomenes. NVO, gaunančios projektinį finansavimą iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, rekomenduojama savo veiklos nenutraukti, tačiau pagal galimybes paslaugas teikti nekontaktiniu, nuotoliniu būdu. Taip pat organizacijos gali iš projektinių lėšų įsigyti asmeninių apsaugos priemonių.

COVID-19 neigiamų pasekmių mažinimas viešųjų pirkimų srityje

Reaguojant į Lietuvoje ir pasaulyje susidariusią ekstremaliąją situaciją, kai sprendžiant kylančias problemas reikia skubiai prisitaikyti prie rinkos sąlygų, 2020 metų kovo mėn. priimti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimai, nustatantys supaprastintus procedūrinius reikalavimus pirkimams, vykdomiems neskelbiamų derybų būdu dėl ypatingos skubos. Atlikti reguliavimo pakeitimai leidžia perkančiajai organizacijai pirkimo sutartį sudaryti netaikant pirkimo procedūroms ir sutarties turiniui keliamų reikalavimų ir taip pirkimą atlikti ypač greitai ir paprastai.

Siekdama efektyvesnių, profesionalesnių ir skaidresnių viešųjų pirkimų šalyje, praėjusiais metais Vyriausybė priėmė sprendimus dėl jai pavaldžių įstaigų viešųjų pirkimų funkcijos centralizavimo ir jiems įgyvendinti parengė Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimus. Vieni pagrindinių viešųjų pirkimų centralizavimo modelio elementų yra kompetencijų telkimas centrinėse

perkančiosiose organizacijose ir VŠĮ CPO LT elektroninio katalogo plėtra. Šis katalogas plėtojamas maksimaliai standartizuojant pirkimus, kuriuos dėl procedūrų dažnumo ir naudojimo paplitimo tikslinga perkelti į VŠĮ CPO LT duomenų pagrindu veikiančią informacinę sistemą. Tai patogi ir naudinga platforma tiek perkančiosioms organizacijoms, tiek tiekėjams, leidžianti sutrumpinti bei supaprastinti pirkimo procesą ir užtikrinti tiekėjų konkurenciją. Tai ypač svarbu siekiant greitai ir skaidriai sudaryti pirkimų sutartis ir taip skatinti ekonomiką. Planuojama, kad 2020 m. VŠĮ CPO LT elektroniniame kataloge bus 58 skirtingi pirkimo moduliai, tarp kurių yra ir sudarantys galimybes Lietuvos perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams sudaryti sutartis dėl kovai su COVID-19 koronavirusu būtinų prekių įsigijimo.

COVID-19 neigiamų pasekmių mažinimas švietimo srityje

Dėl COVID-19 koronaviruso grėsmės paankstinus mokinių pavasario atostogas¹, buvo pavesta mokyklų, mokslo ir studijų institucijų, kitų švietimo teikėjų savininko teises ir pareigas įgyvendinančių institucijų savininkams (juridinio asmens dalyvių susirinkimams), vadovams užtikrinti, kad nuo 2020 m. kovo 30 d. būtų pasirengta ikimokyklinį, priešmokyklinį, pradinį, pagrindinį, vidurinį ugdymą, formalųjį profesinį mokymą ir aukštojo mokslo studijas vykdyti nuotoliniu mokymo proceso organizavimo būdu².

Siekiant padėti mokyklų, įgyvendinančių ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo programas, bendruomenėms pasirengti ugdymo procesui organizuoti nuotoliniu būdu, iki bus atnaujintas įprastas ugdymo procesas, parengtos rekomendacijos dėl ugdymo organizavimo nuotoliniu būdu³.

Priimtas sprendimas Neformaliojo vaikų švietimo krepšelį toliau skirti nuotoliniu būdu vykdomoms programoms. Parengti neformaliojo vaikų švietimo vykdymo reikalavimai ir sąrašas dokumentų, kuriuos reikia pateikti, kad veiklos, vykdomos nuotoliniu būdu, būtų finansuojamos⁴.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – švietimo, mokslo ir sporto ministerija) tęsia konsultacijas su savivaldybių, mokyklų vadovų, mokytojų ir mokinių atstovais dėl mokslo metų baigimo. Pažymima, kad mokslo metai neturėtų baigtis anksčiau negu š. m. birželio 1 dieną.

Priimti sprendimai dėl pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo, brandos egzaminų ir įskaitų. 2019–2020 mokslo metais pagrindinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokiniai nuo pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo atleisti. Patvirtinti nauji 2019–2020 mokslo metų lietuvių kalbos ir literatūros įskaitos ir brandos egzaminų tvarkaraščiai – numatyta, kad pagrindinė brandos egzaminų sesija vyks birželio 22 d.–liepos 21 d. Laikas, iki kada mokykla turi surengti lietuvių kalbos ir literatūros įskaitą abiturientams, pailgintas iki š. m. gegužės 22 d. Brandos darbas, taip pat mokykliniai technologijų, menų brandos egzaminai galės būti surengti iki š. m. gegužės 18 d.

¹ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020 m. kovo 13 d. įsakymas Nr. V-350, Nr. V-349, Nr. V-362 pakeitus 2019–2020 ir 2020–2021 mokslo metų Bendrąsias pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas ir profesinio mokymo planus.

² Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020 m. kovo 13 d. įsakymu Nr. V-366 „Dėl situacijos, susijusios su koronavirusu“.

³ Patvirtintos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020 m. kovo 16 d. įsakymu Nr. V-372 ir 2020 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. V-396.

⁴ Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro direktoriaus 2020 m. kovo 27 d. raštas Nr. R6-246 (prieiga internete <https://www.lmns.lt/uplfiles3/Ra%C5%A1tas%20d%C4%971%20projekto.pdf>).

Bendrasis priėmimas į aukštąsias mokyklas bus vykdomas dviem etapais. Pirmasis etapas truks iki š. m. rugpjūčio 18 d., papildomas priėmimas – iki š. m. rugsėjo 4 d. Bendrojo priėmimo į aukštąsias mokyklas prašymų registravimas vyks nuo š. m. birželio 1 d. iki š. m. rugpjūčio 18 d. Pagrindiniame etape kvietimai studijuoti bus paskelbti š. m. rugpjūčio 25 d., studijų sutartys pasirašomos š. m. rugpjūčio 26–28 dienomis. Papildomas priėmimas prasidės nuo š. m. rugpjūčio 31 d. ir baigsis š. m. rugsėjo 11 d. Aukštosioms mokykloms siūloma studijų pradžia pirmojo kurso studentams pavėlinti iki š. m. rugsėjo 14 d.

Priimtas sprendimas dėl profesinio mokymo programų baigiamųjų kursų mokinių įgytų kompetencijų, siekiant kvalifikacijos, vertinimo⁵. 2019–2020 mokslo metų profesinio mokymo programų baigiamųjų kursų mokinių įgytų kompetencijų, siekiant kvalifikacijos, vertinimas (išskyrus kelių programų atvejus, taip pat Užimtumo tarnybos arba darbdavio siunčiamų savo lėšomis besimokančių asmenų kompetencijų vertinimą, kurio tvarką karantino laikotarpiu nustato atitinkamos akredituotos kompetencijų vertinimo institucijos) karantino laikotarpiu nebus vykdomas, o išduodamame profesinio mokymo diplome teorijos ir praktinio mokymo patikrinimo rezultatams įrašyti skirtoje vietoje prie teorijos ir praktikos pavadinimo bus rašomi balai (programos modulių teorijos arba programos mokomųjų dalykų teorijos ir praktinio mokymo pasiekimų įvertinimo vidurkiai).

Sukurta interneto svetainė, kurioje skelbiama aktuali informacija apie nuotolinį mokymą⁶. Parengtos rekomendacijos mokytojams dėl virtualių priemonių naudojimo ugdymo procese⁷, taip pat dėl elektroninių dienynų naudojimo nuotoliniam mokymui⁸. Nuolat skelbiama informacija apie planuojamus mokymus mokytojams, taip pat pateikiama įvykusių mokymų medžiaga⁹.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija reguliariai vykdo vaizdo konferencijas su bendrojo ugdymo mokyklų vadovais, mokytojais, Profesinio mokymo įstaigų asociacijos taryba, profesinio mokymo įstaigų vadovais, profesinio mokymo įstaigų pavaduotojais ugdymui. Organizuotos vaizdo konferencijos ir su ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo bei specialiųjų mokyklų atstovais.

Dėl nuotolinio ugdymo parengtos rekomendacijos tėvams, kurie augina raidos sutrikimų turinčius vaikus¹⁰. Taip pat skelbiami patarimai tėvams, globėjams¹¹ ir mokytojams¹² dėl saugumo internete nuotolinio mokymo metu. Kuriami ir skelbiami edukaciniai vaizdo įrašai, skirti mokytojams, švietimo pagalbos specialistams, mokiniams dėl nuotolinio mokymo galimybių¹³.

Bendrojo ugdymo mokykloms sukurta ir nuolat pildoma skaitmeninio mokymo bazė su mokymosi aplinkomis, metodine medžiaga ir mokymo priemonėmis.¹⁴ Skatinant profesinio

⁵ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020 m. balandžio 17 d. įsakymas Nr. V-574 „Dėl Asmens įgytų kompetencijų vertinimo karantino laikotarpiu“.

⁶ Prieiga internete www.nsa.smm.lt/nuotolinis.

⁷ Prieiga internete <https://sites.google.com/itc.smm.lt/nuotolinis/aplinkos/virtualios-mokymo-aplinkos>.

⁸ Prieiga internete <https://sites.google.com/itc.smm.lt/nuotolinis/aplinkos/el-dienynai>.

⁹ Prieiga internete <https://sites.google.com/itc.smm.lt/nuotolinis/mokymai>.

¹⁰ Prieiga internete

<https://www.smm.lt/uploads/documents/Patarimai%20t%C4%97vams%2C%20kurie%20augina%20raidos%20sutrikim%C5%B3%20turin%C4%8Dius%20vaikus.pdf>.

¹¹ Prieiga internete

https://www.smm.lt/uploads/documents/Rekomendacijos%20t%C4%97vams%20d%C4%971%20vaik%C5%B3%20saugumo_RRT.pdf.

¹² Prieiga internete

<https://www.smm.lt/uploads/documents/Rekomendacijos%20mokytojams%20d%C4%971%20nuotolini%C5%B3%20mokym%C5%B3.pdf>.

¹³ Prieiga internete <https://sites.google.com/itc.smm.lt/nuotolinis/metodin%C4%97-med%C5%BEiaga/vaizdo-med%C5%BEiaga>.

¹⁴ Prieiga internete <https://sites.google.com/itc.smm.lt/nuotolinis/skaitmenin%C4%97s-priemon%C4%97s>.

mokymo įstaigas bendradarbiauti ir aktyviai dalintis skaitmeninėmis mokymo(-si) priemonėmis, sukurtas profesinio mokymo skaitmeninių išteklių gerosios patirties bankas¹⁵.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija mokiniams iš socialiai jautrių šeimų perka ir skirsto 35 tūkst. kompiuterių su prieiga prie interneto.

Pradėta rodyti laida „LRT pamokėlės“¹⁶, skirta ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus vaikams ir 1–4 klasių mokiniams. Projekto organizatoriai: visuomeninis transliuotojas LRT, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerija.

¹⁵ Prieiga internete <https://www.kpmc.lt/kpmc/sukurtas-profesinio-mokymo-skaitmeniniu-istekliu-gerosios-patirties-bankas/>.

¹⁶ Prieiga internete <https://www.lrt.lt/tema/lrt-pamokeles>.